

Lyø

Achton Friis skriver om Lyø 1921 sådan:

I morges vækkede svalen på bolværket mig allerede klokken tre, det er en halv time før, den plejer. Men det er ikke underligt, at den er tidligt oppe - da jeg stikker hovedet op over lemmen, ser jeg, at der atter er blevet det vidunderligste sommergejr. En sagte, mild luftning kommer fra syd, i vest står stjernehimel, og i øst lette, tynde skyer, hvorigennem månen skinner sløret som en hornlygte. Havet ligger blegt til alle sider.

Vi tørnede tidligt ud og satte kursen bort fra Dyreborg mod Lyø, hvor vi ankrede op i læ af landet et par hundrede alen fra nordkysten nær øens lange anløbsbro.

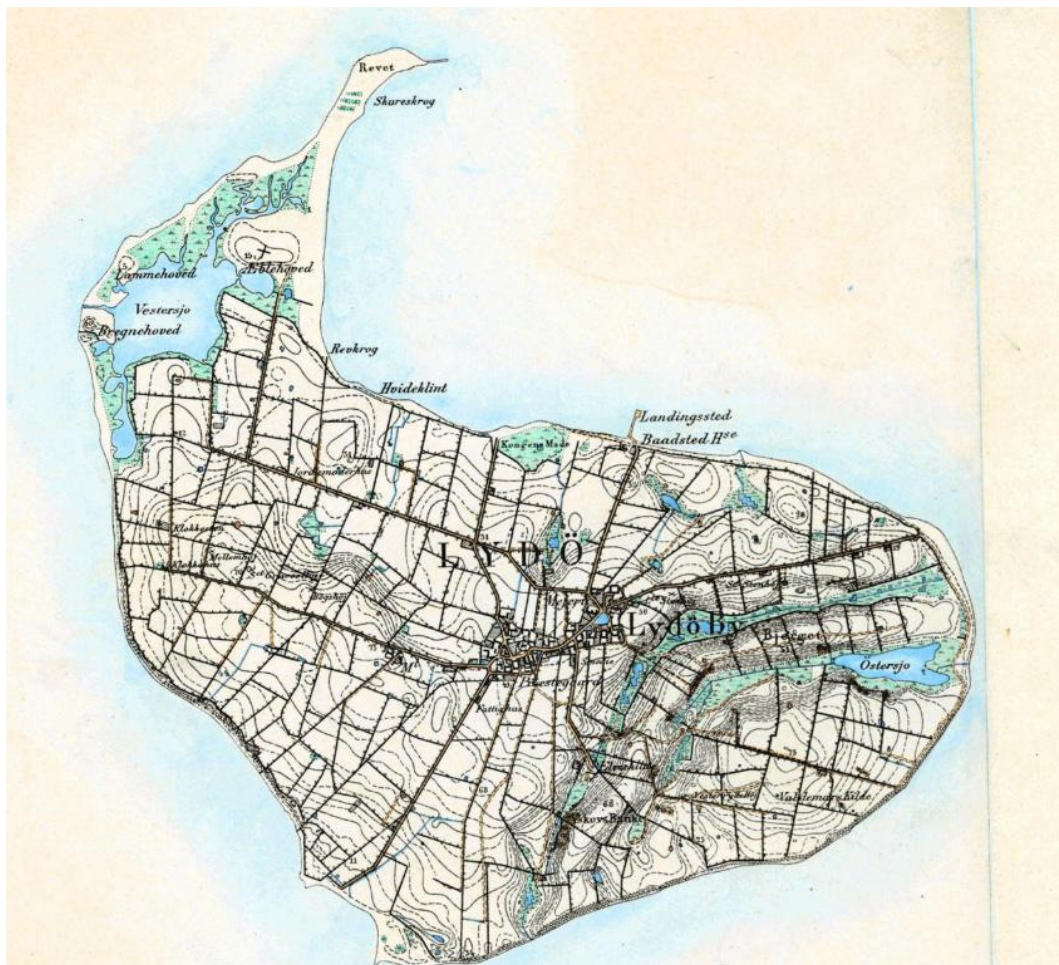
Det første, der vakte vor opmærksomhed derinde, var et fint oplagsskur yderst på broen, på hvilket der var malet et skib, og oven over dette var skåret med store, fede bogstaver ordet LYØ.

Man kan ikke prise beboerne nok for denne foranstaltning. Thi vi lever i en forvirret tid (1921), og her sejler man rundt i et amt, som har ikke mindre end tooghalvfjerds øer, der ligge i det værste roderi mellem hinanden og minsandten ikke altid er så nemme at hitte rede i ude fra vandet. Men ger er man kommet ind på det rigtige, at skære øens navn i den. Her er ingen fejltagelse mulig, og politiet går ikke op og anholder en lyøbo, fordi en mand på Avernakø har stjålet en sæk kartofler.

Så snart vi såedes var kommet på det rene med, at vi rigtigt var ankommet til vort bestemmelsessted, gik vi i jollen og roede ind til broen.

Lyø

Lyø 1899

Umiddelbart inden for landingsbroen ligger det lille idylliske sted "Boster Huse" - på generalstabs kortet besynderligt nok ændret til "Båsted Huse" bestående af en herlig gammel, velholdt bindingsværks gård og et par småhuse. Herfra skråner vejen jævnt opad mod syd til Lyø Bu, der ligger omtrent en kilometer fra landingsstedet.

Fra havet nord for øen tager denne sig ikke særlig indtagende, ja nærmest kedsommelig ud. Men ar man kommet på land opdager man hurtigt, at indtrykket derude fra er ganske fejlagtig. Med sin kun 1.113 tdr. land, hvoraf otte er søer og laguner, danner øen et så pragtfuldt og afvekslende landskab, at man få steder i landet finder magen på et så ringe areal. Her findes så godt som alt, hvad dansk natur frembyder - undtagen hede og skov - dersom man da ikke vil kalde Lyø by for en skov, hvad der kunne være fristende.

En lille lund findes dog i dalen på øens sydøstside i nærheden af "Ilmekilde"

Øens idyl synes at nå sin kulmination i landsbyen. Ved vor første, hastige morgenvandring gennem denne virkede den straks imponerende ved sin størrelse, sin frodighed, sin hygge og overordentlige skønhed. Jeg tror ikke, der i denne by findes en eneste ting, som forstyrre harmonien. Her ligger gårde og huse så gammeldags og mindst lige så velbevarede som i Drejø By, hyppigt endnu med de små blyindfattede ruder. Men modsætningsvis findes her en vegetation, som man ikke se sidestykke på andre af disse øer og næppe

Lyø

i nogen landsby i hele landet. Byen er en eneste, sammenhængende have, kun brudt af brede veje og hist og her en lille åben plads. På vor første tur gennem byen talte vi ikke mindre en fem store gadekær.

Under de store skyggefulde træer, bag frugthaverne og kraftige pilehegn toner de gamle bindingsværks længer frem ned deres hvide mure. Byen er overordentlig vid af udstrækning, det er umuligt at overskue den fra noget punkt for den træer og tætte haver. Man vandre som i en skov, og gårde og huse bliver bestandig ved at pippe frem under løvet langs vejene. Indtil man pludselig ned ad en eller anden sidevej får et udkig og gennem dette ser kornet stå i gyldne travet på de bakkebølgende stubmarker og bag disse får vide udsigter over kløfter og dale, over enlig stående trægrupper og over havet til andre fjerne øer - et bedårende syn. Det er det ideale danske ølandskab.

Den ejendommelige måde, hvorpå de enkelte, slanke popler her rager op over de lave hegn og de små trægrupper i det vide landskab, minder mig i høj grad om landskabsindtryk fra Nordøstfrankrig. Men her bølger havet om mig til alle sider, luften er salt og bærer dufte af tang fra den nære strand, mågernes skrig og de store poplers stærke susen siger mig, at jeg er hjemme.

Det siges, at beboerne hænger ved gamle skikke, og at de endnu for få år siden bar deres gamle nationaldragter. Af disse så vi nu naturligvis ingen, kun et par gamle koner bar nogle underlige gammeldags, stive hovedtøjer.

Lyø

Bondedragt fra Lyø

Et højst besynderligt køretøj mødte vi på vejen uden for byen, en lille vogn, trukket af en kæmpemæssig vædder, som blev ledet af en ung pige. På vognen stod en stor, fyldt mælkejunge, som pigen skulle bringe til mejeriet. Hun fortalte, at væddere almindeligt anvendes som trækdyr herovre foran disse mælkevogne. Og senere så vi også hver morgen sådanne køretøjer på alle veje, som fører til byen, altid med en ung pige som vognstyrer. - Vædderen anvendes altså her ligesom Sankt Bernhardshunden på Bjørnø.

LYØ. Kærre med mælkejunge. Vædder som forspand. (239)

Pigen, som dirigerede dette køretøj, var høj slank og overordentlig smuk. Hun bar en bredskygget engelsk stråhat, som næsten skjulte hende lyse hår over det, ovale fine ansigt. Det viste sig senere, at hun tilhører

Lyø

den almindelige ungpigetype på Lyø. Men desværre bemærkede vi straks, at hun ligesom mange af sine landsmandinder havde udelukkende forlorne tænder i munden.

Der hersker jo mellem vore bønderpiger i de forskellige af landets egne den besynderlige skik, at tænderne trækkes ud næsten umiddelbart efter at indehaveren har passeret konfirmationsalderen. I enkelte tilfælde afventer man, at en enkelt tand af hele gebisset skal vise tegn til dårlighed, inden man skrider ind mod hele forsamlingen. Da man ikke har mod til selv at foretage operationen, henvender man sig til den nærmeste medicinmand. Snart efter indsættes to rader skinnende hvide, forlorne tænder, som klapper under talen såvel under gangen danser.

Den uge pige betragtes først nu i kraalen som giftefærdig og går også som regel snart af. Det er en skik, som stærkt minder om religiøse ceremonier hos visse negerstammer.

Da vi sidder om bord efter middagen, ser vi, at et svært uvejr er under opsejling fra sydvest. Luften er hed og lummer, og det begynder at blæse. Tunge, blåsorte skymasser bevæger sig hastigt nordover, og fra deres nederste, skarpe rand ser vi allerede regnen som en tæt masse på skrå i nordlig retning, skarp som et plovjern skærer den ind i den gustengule himmel. Dumpe drøn høres nu og da, og fjerne lyn begynder at glimte bag Lyø's bakker.

Nogle hættemåger, der svømmer spredt i stranden, lette næsten samtidig og fjerner sig ilsomt ind over øen for at komme hjem til ungerne i mosen. Enkelte strandskader kommer pilende kystlangs i stor hast for at slippe af vejen inden det begynder. Snart er ikke en fugl mere at øjne. Luften bliver kvælende og tung af tangens dunster, og vinden, som kommer på tværs af tordenbygens vej, er hed og bringer ingen lindring. Men bygens tunge masser kommer hurtigt nærmere, det mørkner af den over land og hav.

Pludselig jager et farligt lyn henover Lyø med hurtigt følgende, svært skrald. Det begynder at stænke med store tunge dråber, der falder med en prikkende, skarp lyd på dækket. Regnen kommer hurtigt og voldsomt, lyn og skrald skifter ustandselig. Nu falder vandet med en eneste jævn, syngende susen, springvand står i vejret fra dråbernes smæld mod dækket og den olieglatte vandflade.

To blanke, hvide lyn farer lige efter hinanden ned sydøst for os, og få sekunder efter et i nordvest. Det er lige over os nu. Regnen er så tæt, at vi kun ser hundrede alen til siderne, to hollandske tjalke, der er vore naboer, skimtes etsteds på grænsen mellem luft og hav, udviskede og spøgelsesagtige synes de at svæve over havfladen.

Et eneste tungt jernhårdt knald som af en kanon lige over vore hoveder, og en susende stilhed derefter - og to sekunder endnu et nedsalg i læ af os med et rabalder som af hundrede jernharver, der resler ned på strandens kampesten...

I dette øjeblik dukker en stor havmåge ud af regntågen, langsomt sejlene på rolige vinger ind i vor synskreds, isagtig hvid mod skyen, så forsvinder den igen i det grå.

Og så er det hele forbi. Hurtigt farer vejret bort mod nordøst, skjuler småøerne og Fyn i sit mørke. Men lynene står endnu som gloende pæle derude og bærer den sorte kuppel og langt borte bag Avernakø dunder det endnu fra himlens store kanoner.

Blæsten falder med den bortdragende tordensky, det bliver stille, og solen skinner igen.

Lyø

Og i samme nu, som solen kom frem, brød lærkesangen ud inde over Lyø's bakker.

Ved bredden af det største gadekær oppe i byen sidder nogle store grønne frøer og soler deres klamme rygstykker. Og ude i vandet, på et areal ikke større end et almindeligt anretterfad, sidder en halv snes stykker af dem med kun hovedet over vandfladen og stirre på eller forbi hinanden, alle med ansigterne vendt mod kredsens midte, fuldkommen udtryksløse og ubevægelig. Det minder om klubliv i det londonske highlife, you know.

Fra bredden sprang de andre i hærskarer ud i vandet, når vi nærmede os, og deres kroppe efterlod små sorte huller i den lysegrønne andemad. Lidt efter kom nogle små bitte forhøjninger langsomt til syne på stedet, dækket af et tæt lag andemad, under hvilket et par små gyldenringede øjne næsten usynligt holdt vagt ind mod bredden.

Byen, som ellers er den fuldkomne idyl, har omkring dette sit største gadekær et præg, der er så stilfuldt og alvorligt, at det næsten kaldes strengt. Den vide vandflade med det grå stendige omkring, de lange, højtidelige bindingsværkslænger, der spejler de hvide mure i det stille vand, og først og fremmest den helt skovagtige bevoksning omkring det, giver dette sted et skær af fornemhed og ro, som ellers er så sjældent at finde i en landsby.

Stærkest medvirkende til at befæste dette indtryk er nogle kæmpemæssige sølvpopler, der her bærer det besynderlige og uforklarlige navn abeliner, et navn, som dette træ har fælles på flere af de små, vestlige øer i det sydfynske øhav. Navnet har selvfølgelig intet som helst med "abild" at skaffe. Mærkværdigvis hedder det samme træ visse steder i de nordamerikanske fristater abelee, og man ville kunne tro, at en eller anden sømand havde hentet navnet hjem derovre fra, dersom man ikke vidste, at ordet er brugt om det samme træ i Sønderjylland i det mindste de sidste to hundrede år, og rimeligvis herfra er vandret over til småøerne.

Lyø

LYØ. Vej med poppelallé ved Lyø bys nordvestside. (238)

Disse træer præger ved deres mængde og deres anselighed hele byens fysiognomi. Et par af dem, som står sammen ved hovedvejen nær kirken, når sikkert mindst halvtreds for i højden, og flere andre når en lignende størrelse.

En besynderlighed ved deres vækst er, når de som her vokser nogenlunde frit, deres til tider skuffende pinjeagtige form. Med deres pragtfulde grågrønne løv, der har en Corots farver, virker de fornemt og ædelt mod de andre løvtræers saftigere grønne. Abelenen er et af de stolteste træer vi ejer og burde vinde vid udbredelse.

LYØ. »Abeliner« i Lyø by. (238)

Lyø

Omkring byens fem store gadekær findes der såvel som omkring næsten alle haver, der grænser til vejene, udmærket smukke, gamle stensætninger, Mægtige stenstøtter garderer indgange til haver og gårdspladser. Især er disse stensætninger omkring gadekærene pragtfulde, og det virker da så meget forfærdeligere, når man ser, at halvdelen af den, der indrammer byens største gadekær, er nedrevet og for nylig erstattet af en afskyelig, glatpudset cementmur. Også her begynder cementpesten at holde sit indtog.

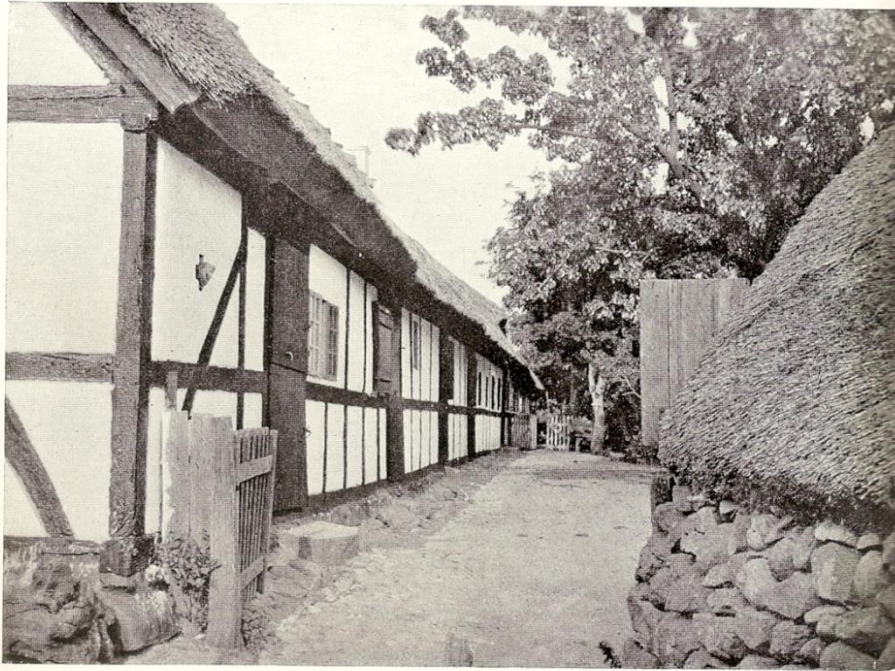
I dag Lyø by eneste gadekær

Gårdtypen er her nu om stunder noget nær den samme som på de andre, nærliggende øer og som det fynske "fastland". Det er den rigtige, ægte øbogård med de lange bindingsværkslænger, som nu sidst og bedst er bevaret i Sydfyn, men når sin smukkeste skikkelse på disse små øer i syd. Men den ældre lyøske gårdtype, af hvilke der nu kun er levnet tre på øen, ser anderledes ud. Den består af en længe med beboelseshus, lader og staldrum i forlængelse af hinanden. Den ene af disse gårde findes ved hovedgaden tæt vesten for det store gadekær, den anden i byens vestlige del, og den sidste ved begyndelsen til "Holtevejen" i byens østlige enden. Den sidst nævnte, som er typisk, er således indrettet.

Omtrent midt på facaden, der vender imod vejen med en have foran, findes hovedindgangen, hvor der dag en forstue ligger en meget lille "folkestue", en blanding af køkken og spisestue. Her imod den østre ende ligger herfra i rækkefølge tre store værelser, nemlig dagligstue, storstue og endnu en stue, alle forbundne ved døre. I fortsættelse af disse, men adskilte fra dem ved en tynd mur uden dør, kommer yderligere to stuer, de er beboelse for aftægtsfolkene. Alle disse rum har vinduer mod vejen, Fra forstuen mod vest er sovekamre og bryggers, og efter disse de forskellige stalde og endelig loen.

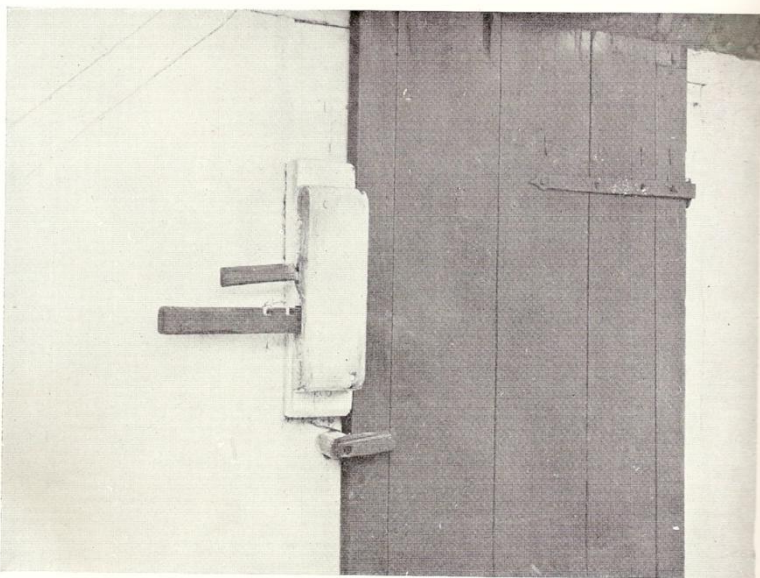
Bag denne umådelige længe findes nu et par enkelte, senere opførte udhuse, der sammen med hovedbygningen danner en slags gårdsplads.

Lyø

LYØ. Bondegård af gammel type ved »Holtevejen« i Lyø by. (245)

Vi fandt i denne gård en lokal form for "Yale-lås" af sikkert overordentlig gammel konstruktion. Den har en simpel, men åbenbart meget sindrig mekanisme, der findes indstukket i den fastsiddende lås, som er af træ, to pinde, øverst en mindre og nederst en større, begge med en række fordybninger eller hak indskåret i overkanten. Skal låsen lukkes, stikker man begge pinde helt ind i denne og fjerner derefter den øverste. Låsen kan nu ikke åbnes, idet den nederste, lange pind lukker for mekanismen og ikke kan fjernes, før man igen fører den øverste pind ind i sit hul. Af disse låse, der alle er forskellige, findes flere i gården, og de er endnu (1921) ret almindelige på øen, hvor de tidligere fandtes overalt.

LYØ. Den lokale form for Yale-lås på øen. (244)

Lyø

N. Rasmussen Søkilde fortæller i sin "Holstenshus og Nakkebølle med tilliggende Sogne og Øer (1875), at alle gårde i Lyø by for ikke længe siden bestod af kun en eneste længe, og at "det er interessant at færdes i en saa tæt sammensluttet Landsby med de mange Gadekær, der hver har sit særegne Navn, ad de mange Stræder og Krumveje, der mere giver Byen Udseende af en stor lysthave, så det er vanskeligt for den fremmede at finde vej".

Som på Fyn og på de nærliggende småøer er bygningerne vidunderlig velholdte. Hvert forår bliver alle længer kalket og stolperne tjæret. Murene er intakte og glatte, tagene uden lyde, det hele er så pudset og sirligt, at man går i en bestandig helligdagsstemning i denne mærkelige, idylliske by - næsten agnst for, når man set et køretøj på den brede jævne landsbygade, at en uforsigtig hest i tanker skal komme til at tabe en pære på jorden.

LYØ. Ved den idylliske hovedvej gennem Lyø by. (245)

Medens beboerne således viser sans for at bevare deres gamle bygninger, gælder dette ikke for disses indre udstyr. Her er efterhånden næsten alt "moderne", det vil sige, at alt, hvad det lavere bourgeoisie i byerne fejte ud efter rædselsperioden i slutningen af forrige århundrede, her som andre steder på landet har holdt sit indtog i hjemmene. Etagere med forfærdeligt "nips", staffelier af forgyldte spyd med portrætter i oval ramme, omgivet af et fløjsdraperi med "klunker", antimakasser over plydsbetrukne møbler af tysk fabriksoprindelse, hæslige spraglede tapeter på væggene med rædselsfulde "oliemalerier", hængelamper på størrelse med karruseller og med fluenet omkring.

Endnu finder man i disse rædselskabinetter et enkelt minde om den gode tid, som en eller anden særling i familien ikke har villet slippe, således nogle ypperlige fajancer, mest fade og skåle, der nu fra tallerkenrækkerne er vandret ind imellem ragelset på etagerne eller på stuerne vægge. De fleste af disse fade er indført til øen af en bestemt skipper, Per Ommel, som bragte dem med sig fra Holland eller Slesvig, eb stor del af dem er fra Kjællinghusen. Når man kom hjem med en ladning, brugte han altid en mand ved navn Hans Pæjesen til udråber, denne vandrede da øen rundt med tromme og forkyndte med høj røst:

Halløj, halløj, halløj

Lyø

Per Ommel er kommen
Han har Naale og Skaale, Tallerkner og Fad,
I kan faa og købe li saa meget I vil ha.

Men desværre er der nu kun et par enkelte steder på øen virkelige samlinger tilbage af disse fade, som har undgået de grådige opkøbere under krigs årene, da slev de fjerneste kroge af landet blev gennemstøvet.

Næsten alle de unge piger, vi møder på øen, er ens af type, meget høje og slanke, og som regel lyse. Deres gang er let og spændstig, deres væsen ejendommelig blidt, og de er lette til smil. De bærer på denne årstid næsten alle en let bredskygget stråhat, så deres ansigt trods den stærke sol bevarer sin lyse og skære lød.

Jeg besøgte i byen øens møller, hvis gård er et herskabshjem af en usædvanlig storstilethed og fri for enhver mindelse om almuen. Uden tvivl er det øens kulturcentrum.

Da jeg fortalte mølleren, at jeg gerne ville tegne en af øens unge piger, sagde han straks: "Ih bevares, vi kan jo bare sende bud efter en halv snes stykker i nabolaget, så, kan De se på dem her og tage den bedste ud"

Men da jeg blev ængstelig for, at den udvalgte, hvis jeg fulgte dette råd, skulle hovmode sig og vække de ni andres ondskab, bad jeg mølleren vælge for mig og kun hente en. Hun kom straks efter, og jeg kunne næppe have valgt bedre selv. Hun var typisk for sine unge landsmandinder, en lidt drengagtig skikkelse, slank og lys, en lille åbenbaring af landlig friskhed og uskyldighed og et blik så rent som en maj morgen.

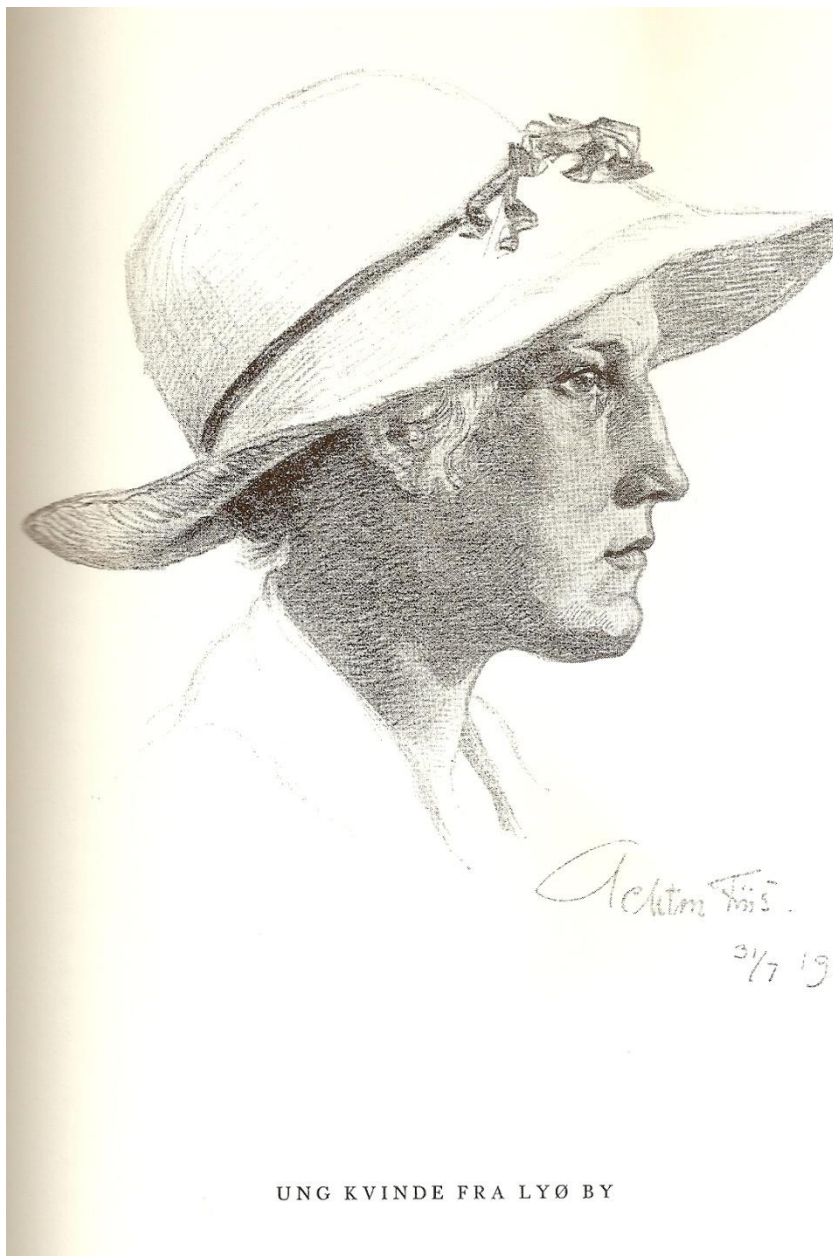
Jeg satte mig straks til at tegne og efter at der var gået en halv time i fuldkommen tavshed, sagde hun pludselig:

"Jeg troede nu egentlig, at det var skønheden, det kom an på ved dan slags ting".

Ordene i hendes lyse øbomål vibrerede let, kun "skønheden" lå et par toner over de andre. Hun sagde det stille, åbent og smukt uden fjerneste bagtanke eller koketteri. Og det gik op for mig, at denne lille henrivende pige der sad foran mig i al sin herlighed, ikke have nogen anelse om den ynde, der var over hende, og troede, at hun var uskøn. Men jeg, som vidste bedre besked, behandlede hende efter fortjeneste og sagde blot: "Nej, der tager De skam meget fejl - det er slet ikke det, som det kommer an på".

Da jeg var færdig, kunne jeg dog ikke vare mig for at sige til hende, at jeg var bedrøvet over, at det nu var forbi. Men den kompliment, der lå i ordene var spildt. Den gik hen over hovedet på hende.

Hun fulgte mig, efter at jeg havde taget afsked med møllerens, hen til sin bedstefars gård. Hun gik foran mig hen ad vejen i en rask, spændstig drengegangart, let som en indianer, med den store stråhat dinglende i hånden ved sit bånd og det hvidgyldne hår som en glorie over hovedet i solskinnet. Som hun gik der tænkte jeg, at hun var det skønne Lyø's apoteose.

Den lyse type, som sjældent har vist sig på andre sydfynske småøer 'sten for Lyø, er her overordentlig stærkt fremherskende. Derimod findes her mærkeligt nok kun et par rødhårede individer i modsætning til f. eks Langeland, hvor de er meget hyppige. På øerne i det nære Drejø sogn eller på Avernakø kan man ikke pege på nogen udpræget type, racen må der være meget stærkt blandet. Folk der er nok oftest under end over middelhøjde, ofte mørkblonde og med meget uregelmæssige ansigtstræk. Lyøboen er iøjefaldende ved sin modsætning. Han er høj og slank, snarest "lang, med brede skuldre og smalle hofter, et stærkt, ovalt ansigt med stor og lang næse, ofte noget krummet, og med meget lyst, til tider helt hvidgult hår.

Mellem den mængde gamle folk, der ses på øen, findes mange endnu ranke og stoute skikkelser, der ikke sjældent trealenskarle imellem, der har en holdning, som om de var i kongens klær. Til disse hører således et par halvfemsårige gubber, der begge deltog til søs i den første slesvigske krig.

Lyø

Inde i byen besøger jeg den gamle Peder Hansen, som er den ene af fire endnu levende søskende, deraf tre brødre. Den ældste broder er otteogfirs, Peder Hansen selv er toogfirs, og den yngste er en søster på firs år. De er alle raske og ledendige. Brødrene er høje og ranke mænd, gravvoksne og lyse - ja, nu er de for resten alle hvidhårede. De tilhøre en meget forfinet bondetype, slægten må være usædvanlig raceren. Ligesom Peder Hansen selv i nogen grad kan minde om H.C. Andersen, har Hansen en smuk mand, da domineres hans sigt ikke for meget af hans uhyre næse, den største jeg nogen sinde har set i et menneskeligt ansigt, endogså på Lyø. Den er "som Libanons tårn, der skuer ud mod Damaskus" - Men bedst er han fra siden, her danner næsen ligesom en modvægt mod linjen i hans pragtfulde, hvide hår, der efter gammel Lyø-skik er skarpt afskåret forneden.

Jeg vover at påstå, at han er den typiske lyøbo. På Lyø kirkes ældgamle vejrføj findes profilen af en mand, der ligner ham fuldstændig. Alderen har givet ham, som det ofte er tilfældet med gamle mænd, et mærkeligt kvindagtigt skær over fysiognomiet. Man ser endnu tydeligt på hans lange knoklede lemmer med de svære håndled og på de uhyre knæ, der sidder som store garnnøgler midt på et par pinde, at han for ikke så farlig længe siden været en karl i et par bukser. Et særkende for lyøboerne er den glatte og smukke hud, selv hos gamle folk. Der er overhovedet ved denne øs befolkning noget mere velkonserveret end over beboerne på de andre øer i nabolaget.

Deres tone over for fremmede er behagelig fri og ugenert i modsætning til, hvad der for eksempel er tilfældet på mange af de sjællandske øer og enkelte af de jyske. Og heri ligner de de fleste andre fynske småøers beboere. Men et andet modsætningsforhold, der er stærkt udpræget mellem de fynske og jyske øer, af disse særligt Limfjords - øerne og Læsø, og som i nogen grad er betegnende for kvindens stilling i samfundet, kommer også på Lyø tydeligt frem. Medens på de nævnte jyske øer hustruen så godt som altid sidder med til bords, endogså når der er fremmede gæster, er hun her under alle forhold, også i den daglige husholdning, blot et tydende, der serverer for hele besætningen fra manden til tjenestedrengen. Er der fremmede, forsvinder hun ud af stuen, når det traditionelle "værsø" er udtalt.

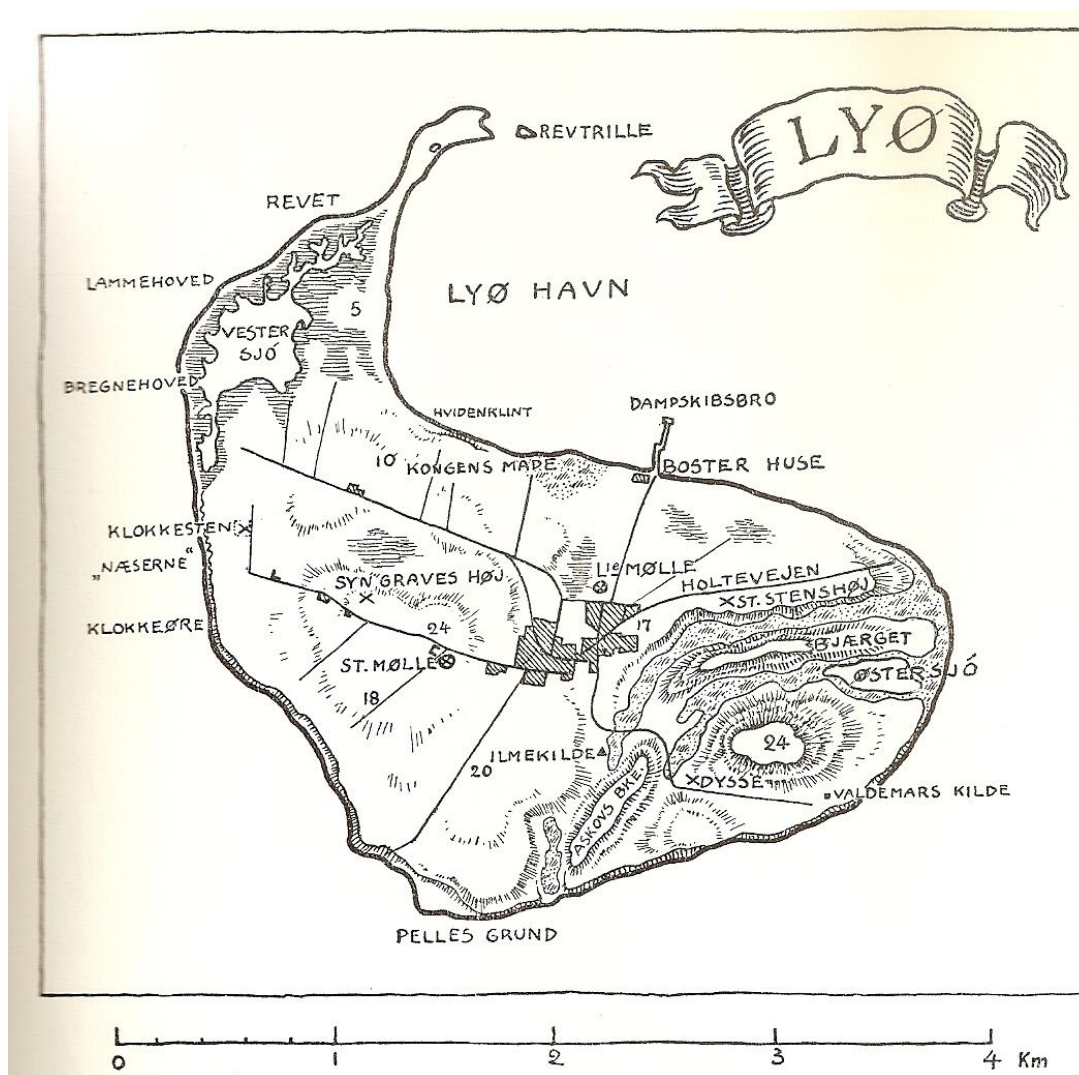

Gamle Peder Hansen fra Lyø By

Lyø

Jeg overværede et måltid i en bondegård på Lyø, manden karlene, drengen og pigen sad til bords ved "eftermiddagsmellemmaden" - fedtebrød og kold vælling. I uhyre tavshed blev maden sat til livs. Manden sad for bordenden, de andre rundt om. Kun konen stod op, ved bordets yderste langside, søbende af sin tallerken på bordet. Skeen havde en vejlængde på mere end en alen at tilbagelægge for hver mundfuld.

Sisse bønderkoner sidder så godt som aldrig, der levnes dem ingen tid. Hun her var trods sine højst femogtredive år allerede en hærget skikkelse. Der var intet mere, som tydede på, at det var et kvindelig væsen, der befandt sig inden i klæderne. Barnefødsler og slid tog for længst alle de blide former. Kun øjnene levede endnu, i ansigtet var der bestandig en mindelse tilbage om hin fjerne tid, da hun som syttenårig mø gik strålende hen ad vejen som øens apoteose.

Med sin store landsby og sin kirke danner øen eget sogn i Svendborg amt. Den er 1.137 tdr. land og har ikke mindre end halvfems beboelser med tre hundrede og femoghalvfems indbyggere. Den er temmelig rundagtig af form, men på nordsiden skærer en dyb bugt, Lyø Havn, ind i kysten, og der fremkommer en stor odde. Lammehoved, hvis nordspids ender i et langt og smalt rev, der skyder sig over mod fynskysten, fra hvilken øen er skilt ved det kun ca. 2 km brede sund Lyø Krog. Mod nord og øst, hvor øen er ret lav, går terrænet jævnt over i strandbredden, medens den del af øen, som ligger syd for byen, er høj og meget

Lyø

kuperet og gennemskæres af to dybe dalsænkninger, der går fra sydkysten i en bred bue ud til østsiden og danner sumpede engdrag, som østligt ender i en lille sø Østersjø. På den store odde i nordvest findes laguner og en anden sø, som bærer navnet Vestersjø.

Fra byen, som ligger lige midt på øen, fører ikke mindre end seks veje ud i forskellige retninger, imod nordøst den såkaldte "Holtevej", mod sydøst "Romvejen", desuden en mod sydvest, en mod vest forbi møllen til "Syn Graves Mark", en mod nordvest, som fører ud over lagunerne til Revet, og endelig vejen til Bosterhuse i nord. Ethvert af de steder, som vejene fører til, har sine landskabelige ejendommeligheder. Skønnest og mest idyllisk er landet omkring "Romvejen" og øens sydøstlige del i det hele taget. Ejendommeligest ved sine vide, åbne udsigter er landet omkring den højtliggende "Syn Graves Mark".

De højeste punkter er "Møllebakken" vesten for byen og et sted mellem "Askovs Banke" og "Bjerget" på øens sydøstside, begge 24m. høje, men flere andre steder når en i forhold til øens ret anelig højde.

Jeg er gået ud ad Holtevejen øst for byen og sidder sønden for denne på en af fem tiloversblevne kæmpehøje, "Store Stenshøj". Som så mange af vort lands dyssekamre har også dette været genstand for molest, overliggeren er væltet ned, og der er boret sprænghuller i den - formodentlig har man haft til hensigt at anvende den til et eller andet, stenpikning eller dige, men har i sidste øjeblik betænkt sig. De underste sten er endnu alle på deres plads, mærkeligt nok. Mange mange af øens dysser er det gået værre.

Fra stedet er en prægtig udsigt, hvad der i øvrigt gælder om de fleste af øens dysser, som ligger på åben mark. Mod syd ser man ud over en lang, dyb og bugtet dal, på bunden overgroet af højt græs, en dybgrøn, frodig eng med store mosehuller på rad. Enligtstående træer vokser langs dalens rand og ned ad de to rækker høje, som løfter sig langs dens sider. Det er den vestligste af de to parallelt løbende dalsænkninger, som i en bue svinger fra øens østside ned til sydsiden, og hvis høje midterås bærer de to anelige højder "Bjerget" og "Askovs Banke". Bjerget ligger lige for mig på dalens modsatte side med sine bølgede agre, stubmarker og røde kløvermarker, adskilte ved kraftige, levende hegn af tjørn, hyld og buketorn eller stynede popler og pil. Levende hegn toner frem overalt, hvorhen man ser, men de mange højder sørger for, at man næsten aldrig mister udsigten.

Fra dyssens fod skråner en vældig pløjemark i kraftig svungne linjer ned mod dalbunden. Min høj er en frodig ukrudtsidyl midt i den sorte pløjemuld, her gror fint, højt græs rundt om dens fod, og på dens lave sider og ind mellem de grå bæresten står en vrimmel af store knopurter og gnistrende brandbæger. Rundt om den halve ø, som jeg herfra overskuer, ligger havet synligt i blege, blå farvetoner, luften derover er mælkefarvet af dis, som næsten skjuler den røde, runde sol, og kun svagt aner jeg gennem disen de fjerne øers konturer. Som fine grå slør synes deres kroppe at svæve i lyset over horisonten, Fyn, Avernakø, Ærø, Bjørnø og Als langt borte i sydvest.

Det er, som befinder jeg mig midt i en vældig, dampende skål, hvis rand bølger i varmen fra dens hede indhold, og over den står solen som den glødende ende af en kæmpemæssig cigar, tændt af en besoffen guddom, der drømmer i dunsterne over sin dampende bowle og finder alting såre godt.

Fra mit stade har jeg udsigt over netop den del af øen, hvorefter sagnet den begivenhed fandt sted, som for stedse har sikret øen en plads i historien og givet stof til en af gamle Ingemanns mest berygtede romaner.

Lyø

"Kong Valdemars bord", der berømte egebord, ved hvilket - eller måske under hvilket - kongen blev grebet af den "sorte" grev Henrik, havde jeg allerede haft lejlighed til at se. Det ejes af en gårdmand Nord i Lyø BY, og jeg fandt det stående i et udhus, som bruges til cykelstald, omgivet af alt muligt skrammel og dækket af snavs og støv. Tror men endnu herovre på historien om bordet, må kong Valdemar næppe mere være højt estimeret på øen. Jeg beså endogså relikvien ganske gratis. Pladen er af eg, godt 2m. lang og 75 cm. bred, omtrent 9 cm. tyk, uden ornamentik eller nogen art af udsmykning. Foden har svagt profilerede bed, der viser naive forsøg på ornamentering. Det hele er et dårligt bondearbejde af højst et par hundrede års alder, og der findes flere lignende borde på øen. Men dette skal altså være det ægte.

Før Valdemars Sejrs tid melder historien intet om øen. At den har været tæt befolket, også før bronze og jernalderen, derom vidner de talrige fund af stenaldereskaber og våben, man har fra stedet. Men at den senere har delt skæbne med de allerfleste andre af vore sydlige småøer, som under venderkrigene blev udplyndret og totalt affolket, derom er der ingen tvivl. Som øde land er den gået over i Kronens eje.

Hvornår den atter har fået faste beboere vides ikke. Det er muligt, at kongerne snart har afhændet deres ejendomsret til øen, men i al fald har de længe beholdt jagtretten. Thi i Valdemar Sejrs Jordebog fra 1231, otte år efter kongens tilfangetagelse på øen, findes den under navnet Lyuthø på "ølisten", kongen har altså haft brugsretten eller i det mindste retten til jagt, og der nævnes af firfødde vildt som fandtes her, hjort, dådyr og rådyr, og desuden heste (vilde). Sammenlignet med andre småøer er dette en usædvanlig rigdom på arter, og det er da besynderligt, at der ikke i ølisten tidlige er nævnet noget "hus", dvs. et jagthus, hvori kongen med sit følge i det mindste kunne overnatte, når han tilbragte længere tid på øen. Et sådant nævner ølisten på adskillige. langt mindre øer, hvor der efter den angivelse var færre arter vildt. Da ølisten sikkert har været meget omhyggelig med slige angivelser, der er jo mulighed forhånden, at kongerne med deres følge har herbergeret hos beboerne, men ganske vist også den, at de har opslået egne, medbragte telte. Nogen vished for, at øen har været beboet, får man da ikke herigennem.

Øens nuværende kirke er efter sin hele stil at dømme opført omkring reformationstiden og forskellige forfattere omtaler, at der allerede op Christians I's tid skal have været påført en mindre bindingsværkskirke omtrent på samme sted, hvor den nuværende ligger. Er dette rigtigt, må øen altså allerede i begyndelsen af det femtende århundrede - to hundrede år efter Valdemar Sejrs dage - have haft mange beboere, da disse ellers, således som det var tilfældet på mange af småøerne i nabolaget, havde måtte søge kirke andetsteds, For lyøboerne ville det have været let at komme til Dyreborg Kirke over det ganske smalle farvand "LyøKrog"

Lyø

Om den dramatiske begivenhed hin skæbnesvangre forårsnat mellem sjette og syvende maj 1223 er øen fuld af "minder", men kun i skikkelse af højst upålidelige fortællinger. Den store mose, som her neden for Store Stenshøj dækker dalbunden, som fra Østersjø deler øen i to dele, har minder om det kongelige slot(!), som under navn af "Ilm" engang skal have været på øen, og man viser på matr.) 9 endnu både "Slotsbanken og "Ilmekilden".

N Rasmussen Søkilde har i sin førnævnte bog følgende, som bygget på gamle lyøboeres beretning: "Kong Valdemar havde Aftenen før sit Fangenskab holdt Taffel i sit Telt, som vat opslaaet ved den Ma (made), som endnu kaldes "kongens Ma". Under det Taffel, hvor det gik lystigt til med fyldte Bægre, havde man benyttet det store Egebord, om endnu findes på Øen. Da Kongen og hans følge, uden at ane nogen fare havde lagt sig til Ro, brød Greven med sine Folk ind i teltet, hvor Kongen saaret undslap og skjulte sig i de tætte buske ved en Kilde på Øens sydlige Ende. Han blev eftersøgt af Greven og røbet ved den Hund, han havde med sig. Fra det sted hvor Kongen blev fanget, strækker sig nogle Agre mod Vest. "Grevens Dyvelstykker", hen mod det sted, der kaldes Grevens Pold eller Klint. Det er den Vej, man vil vide, at Greven har ført sit Bytte ned til de ved Stranden ventende skibe"

Dette er alt for detaljeret beretning i betragtning af, at begivenheden er syn hundrede år gammel. Står man på stedet og søger at følge gangen i beretningen ser man, at således kan det være gået til. Men dette kommer dog sikkert af, at en stedkendt befolkning efterhånden har konstrueret begivenhederne således, at de passer på lokaliteten. De angivne stednavne alder og plads er lige så problematiske som den øvrige del af historien. Således hed Grevens Dyvelstykker oprindeligt "Gravens Dyvelstykker". Sammenlign hermed navnene Syn Graves Mark og Syn Graves Høj på øens vestside.

Som grund til det voldsomme had, der skulle have foranlediget den tyske grev Henrik til overfaldet på kongen, en voldshandling, der blev i hine tider søgt sin lige, da gør Johan Arndt Dyssel sig sikkert til Talsmand for den sædvanligste opfattelse blandt almenheden ved i sin "Forsøg til en Indenlandsk Reise" (1774" at sige følgende:

"Grev Henrik foretog en Reise til den hellige Grav og havde imidlertid begiært, at hans Grevinde maatte opholde sig ved det danske Hof, under Kongens Beskiærmelse, hvilket blev tilladt. Han reiste bort, i den tanke, at den hellige Grav var vel forvaret. Men ved sin Hiemkomst befandt han, at hans Grevinde havde vederlagt sig sin høie Værtes artigheder med den Føielighed, som han formeente sig alleene at tilkomme, hvorover for at hævne sig han fattede det fortvivlede Anslag"

Med de krønikeskrivere, som er samtidige med begivenheden - Suhm nævner ikke mindre end fire sådanne - kender imidlertid ikke det mindste til et sådant rygte. De tre af dem, som er tyske, kunne dog ellers bekvemt have anvendt det som forklaring og undskyldning for den svig fra Grevens side, der udviklede sig til en særdeles indbringende pengeafpresnings affære og fandt sted under selve den tyske protektion. Det første sted, man finder det omtalte rygte nævnt, er i den såkaldte "Jyske Krønike", forfattet omtrent et hundrede og tyve år senere, og munken Thomas Gheysmer citerer dette sted i 1431. Men en mængde senere historieskrivere har gengivet rygtet som en historisk kendsgerning, således både Helvaderus, Hvidtfeldt og Pontoppidan.

Hos sidst nævnte er der oven i købet kommet et barn til som bevismateriale mod kongen. Men denne sildefødning er dog vistnok Pontoppidan far til.

Lyø

Suhm og senere historikere tager afstand fra alle rygter om kongens forhold til grevens hustru og viser, at der er andre årsager til fjendskabet. Kongen har to gange tvunget greven til at underkaste sig ham og har desuden taget en greven fjendtlig sindet adelsmand, Johan Ganz fra Grabow, som greven havde forjaget, under sin beskyttelse. Endelig havde kongen taget det halve af slottet og grevskabet Schwerin i besiddelse til fordel for sine egne slægtninge. Der var altså gammelt had af politiske grunde mellem kongen og greven.

Hvad der skete den nat på Lyø, hvorledes den dramatiske handling forløb i sine detaljer, derom ved ingen med sikkerhed besked. Historikerne meddeler som sandsynligt, at kongen efter det aftensmåltid, hvori greven deltog efter dagens jagt, lagde sig beruset til hvile i sit telt, medens grev Henrik, som vidste at holde sig ædru, bød godnat og på skrømt begav sig til sine skibe. Senere på natten vendte han tilbage efter først at have slået en læk i fartøjerne i kongens flåde, hvorefter han sammen med sit følge dræbte vagterne foran kongens telt og trængte ind til hans leje. Kongen såredes og førtes sammen med sin ældste søn, og vistnok en del adelsmænd i hans følge, om bord i grevens skibe, som straks satte kursen mod Mecklenburgs kyst.

Herfra førtes fangerne til "Lentzen", et slot ved Priegnitzer Mark øst for Elben nær den mecklenburgske grænse. Da greven imidlertid ikke anså denne borg for stærk nok til at modstå anfald, fik han af grev Volrad slottet Danneberg overladt til fængsel. Dette lå på den vestlige side af Elben og var på alle sider omgivet af sumpe. Fangerne var nu anbragt i sikreste forvaring på selve rigets grund.

Det må sagtens have dulmet noget på den ædle greves had, at Danmark i de halvtredje år, kongen sad fangen, mistede så godt som alle sine provinser i Tyskland og måtte udrede en løsesum på femogfyrretyve tusind mark purt søl, alle dronningens guldsmykker på kronen nær, klædninger af flamsk skarlagen til hundrede riddere, samt hundrede heste, hvoraf halvtreds stridsheste. Det har sikkert også kvæget hans sind, at kongens sønner og fyrretyve ældre og yngre danske adelsmænd i den årrække, der forløb, medens størstedelen af summen skaffedes til veje og lidt efter lidt indbetaltes, måtte sidde som gidsler på Danneberg Slot.

I øvrigt blev den fulde løsesum aldrig skaffet til veje. Da seksogtyve tusind mark var udbetalt efter omtrent fem års forløb, var Danmark så langt ude i nød og elendighed, at greven og hans forbundsfæller måtte opgive videre krav.

Lyø

Der går efter denne begivenhed over tre hundrede år, inden øen atter dukker frem i historien. Det er under grevens fejde i 1534-35, da indbyggerne, ifølge præsteberretning fra 1623, to gange ved deres heltemodige modstand afslog lybercekernes angreb, den sidste gang ved om natten at klæde sig i hvide skjorter og tilligemed deres okser og heste gøre en sådan alarm, at fjenden blev bange og trak sig tilbage. Efter sagnet skal lybeckerne dog engang være kommet i land og har da bl.a. stukket øens skove i brand, så disse ved den lejlighed blev lagt øde. Rimeligere er det dog, at skovene her som på andre af småøerne er vandret i beboernes ovne eller er anvendt til udvinding af det såkaldte "myremalm".

Men at den lille øs beboere ikke i længden har kunnet stå for skud fra lübeckernes skibskanoner eller udholde deres anfald og plyndringer, derom synes en berretning hos Rasmussen Søkilde at give besked, "Da der efter Grevens Fejde igen blev ro og Fred i Landet, stod Lyø saa omtrent øde, og man har den Efterretning /desværre siger Forf. ikke hvorfra), at Øen da blev inddelt til 24 Beboere, som Lensmanden i Nyborg sendte derover, og blandt disse var nogle af de grevelige Folk, som var fangne i Slaget ved Øksnebjerg. Deres efterkommere havde i over 200 Aar Navnet Greve, et Tilnavn, som nu er forsvundet (1875), da Bønderne her som andre Steder ikke yndede Slægtsnavne".

Atter går godt og vel hundrede år, så kommer svenskekrigen. Med den appetit, som et langt feltliv i det fremmede giver, styrtede Carl Gustavs lejetropper sig over de danske øer. Det var Gefundenes Fressen, og det var en hær med en god fordøjelse. Også til Lyø nåede enkelte sværme af ryttere fra denne pragtfulde armé af internationale krigskarle, der var under en jerndisciplin, som desto værre skæmmedes af den omstændighed, at hærens sold for størstedelen måtte hentes i beboernes kister og stalde. Lyø kom slemt af sted i denne skærsild. En retsberetning fra 1662 viser øens forfærdelig forarmede tilstand efter krigens slutning.

Under krigen med englænderne 1807 - 14 får vi atter et lille glimt af øen og dens beboere, denne gang i en noget mildere belysning. Lyøboerne har i 1808 indladt sig på at handle med englænderne, idet de har afhændet en del naturalier fra øen imod betaling. Sognefogeden bliver da på hele befolkningens vegne stævnet til Hvedholm på Fyn for at afgive forklaring. I forhøret tilstår han, at man ganske rigtigt har solgt varer til englænderne, men han hævder, at havde man ikke solgt dem, var man kommet af med dem gratis, da fjenden i så fald havde taget dem uden vederlag. Og et af to - så måtte man dog hellere tage penge for dem.

Og manden fik medhold.

Øen vedblev at være krongods til langt op i den nyere tid. En tid lang var den henlagt under landsdommeren på Fyn, men blev endelig i 1693 sammen med den lille Bjørnø tilskødet Didrik Schult til Findstrup, nu baroniet Holstenshus, under hvilket den har hørt indtil for godt en snes år siden, da beboerne, som lige til denne tid var fæstere, begyndte at købe ejendommene. Øen er nu helt i beboernes eje (1921), idet den gamle, føromtalte Peder Hansen var den sidste, som for et par år siden fik grund til købs.

I mere en hundrede år har den lille ø nu ligget hen i ubrudt fred. Ingen dønninger fra den store verden har rørt dens idyliske kyster.

Lyø

Da baron Holsten i 1859 havde istandsat og prydet kirken, skrev daværende kapellan på øen, Julius Lassen, et digt til ham, hvoraf et par vers fortjener at huskes. De minder i ikke ringe grad om Oehlschlägers "Langlandsrejsen":

Ej langt fra Fyen en lille ø sig hæver
Frugtbar og søn - og Lyø er dens Navn:
Mens Sejlere forbi dens Kyst hensvæver .
Den hviler trygt i Havet sølvblaa Favn.
Og denne Ø med sine grønne Vange,
Hvor Hvedens Aks for Vinden bøjer sig.
Hvor Haren hopper let i Krattets Gange.
O, ædle Holsten - Den tilhører Dig.

Men blandt Akaciers og Guldregns Klynger
Hist Øens Kirke venlig titter frem,
Mens Roser ad dens hvide Mur sig slynger,
Og Kæmpepilen staar på Vagt for dem.
Som et Kapel fra Sydens favre Steder
Henflyttet, se, hvor smukt den ligger der,
Naar Aftensolen mildt sin Glans udbreder
Og dæmrer trindt omkring med gyldne Skjær.

Forgæves søger jeg i nærheden af Store Stenshøj de mindste spor af en anden dysse, hvis navn endnu lever på øen, "Lille Stenshøj". Den er for længe siden adspiltet af beboerne, stenene sprængt og anvendt til stenpikning og stedet nedpløjet. Således er det gået en mængde af øens kæmpehøje, deres sten findes spaltede til støtter ved gennemkørslerne i bøndernes diger eller til stensætning omkring deres møddinger.

Nær "Romvejen", som fører ned over dalsænkningen, finder vi ved et lille bakkedrag en fuldt bevaret, mindre dysse, som mærkværdig nok intet navn har blandt befolkningen. Den ligger lavt og lidet iøjnefaldende, omgivet af bakker, som skjuler den. Men den er af stor skønhed og trods sin ringe størrelse er den ved sin mærkelige høje form det mest monumentale af øens tilbageværende dyssekamre.

På øens vestlige side findes på det store højdedrag, som øverst bære navnet "Syn Graves Mark", en ligeledes fuldt bevaret gravhøj ved navn "Syn Graves Høj". Rasmussen Søkilde omtaler som beliggende i dennes nærhed en hel række af høje, om hvilke man på hans tid havde beretning, men af hvilke kun to til dels var bevaret, desuden nævner han som liggende på stedet både "Overhøj" og "Mellemhøj", disse er nu ligeledes forsvundet. Overhøj var "en smuk Dysse med en stor Overligger, der hviler paa tre Bærestene. og med en lige saa smuk Udsigt". Deres sten anvendtes til bygningsmateriale, og højene sløjfedes for agerdyrknings skyld.

I et dige nær Syn Graves Høj fandt vi en sten af så mægtige dimensioner og af en sådan orm, at den uden tvivl har været overliggersten på en af de i nærheden sløjfede høje.

Syn Graves Høj er nu heldigvis fredet, midt i kornmarkerne her på øens højeste sted ligger den med vide udsigter til alle sider over et kraftigt bølgende, åbent landskab, der falder jævnt mod kysterne og i nord går

Lyø

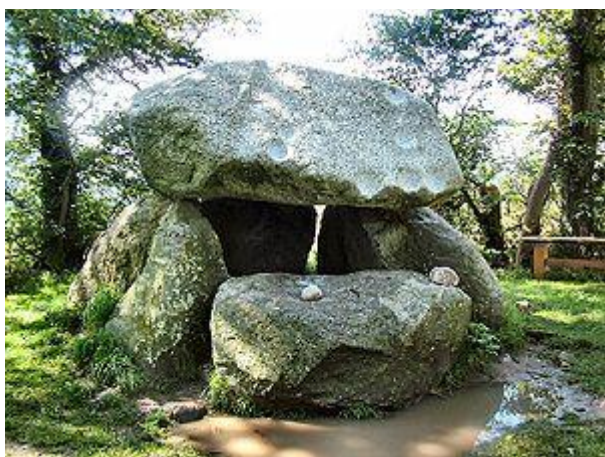
over i den brede, ganske flade tange, der skyder en lang "trille" ud i havet. Vel findes der ikke her de stolte, svungne bakke­drag med kløfternes dybt indskårne linjer eller engen­es grønsvær og de blinkende moser som på sydøstlandet, men landskabet har her sin egen storhed, sin vide, hældende flade med den prægtige udsigt af en næsten jysk karakter. Man sporer vestsiden af landet på den mere øde og barske natur. Idyllen er borte, men her er mere storladent. Kun få enlige gårde og huse skimtes over hegnene og negene på de nylig høstede rugmarker.

Fra dette sted fører vejen forbi den berømte "Klokkesten", som er en usædvanlig mægtig og stor dysse med en mægtig over­ligger. Den er meget regelmæssig og smuk i formen og gør et imponerende indtryk - når man først får øje på den. Men hvor har fanden ikke sit spil. Den er indrammet af et moderne anlæg, der ganske skjuler den, så man kun ved ihærdig eftersøgning opdager den. Anlægget består af sådanne fremmede træsorter som ahorn og ægte kastanje foruden enkelte andre vækster, en højst besynderlig indfatning for en dansk oldtidsgrav. Burde man ikke holde disse fremmede vækster borte fra en sådan dysses nærmeste nabolag, og burde man ikke overhovedet lade være med at skjule den? Vore oldtidshøje bør ligge på åben mark, så de kan ses og virke i landskabsbilledet også på lang afstand. Nu ser man ikke Klokkestenen, før man står med næsen op ad den inde mellem de uskønne, til dels forkrøblede træer, som midt på den åbne mark nærmest ligner en bunke halv­rådne struds­fjer.

Skade, at så mange af disse mindesmærker i så lang tid har været i hænderne på Per og Povl.

Klokkestenen er nu nærmest et led i et arrangement for turisterne, som kommer til øen. Det har vist sig, at over­liggeren, formodentlig på grund af jernholdighed og den særlige måde, hvorpå den hviler på bærestenene, kan frembringe nogle svage, klokkeagtige toner, når man slår på den med en sten. En sådan er derfor anbragt til afbenyttelse foran dyssens indgang, og på over­liggeren ses tydeligt på flere steder hvidlige fordybninger, fremkommet ved slagene.

Anlægget om denne dyse bør af velanstændighedshensyn fjernes hurtigst muligt, og "knebelen" bør erstattes med et forbud mod at slå huller i dyssens sted.

Klokkestenen Lyø

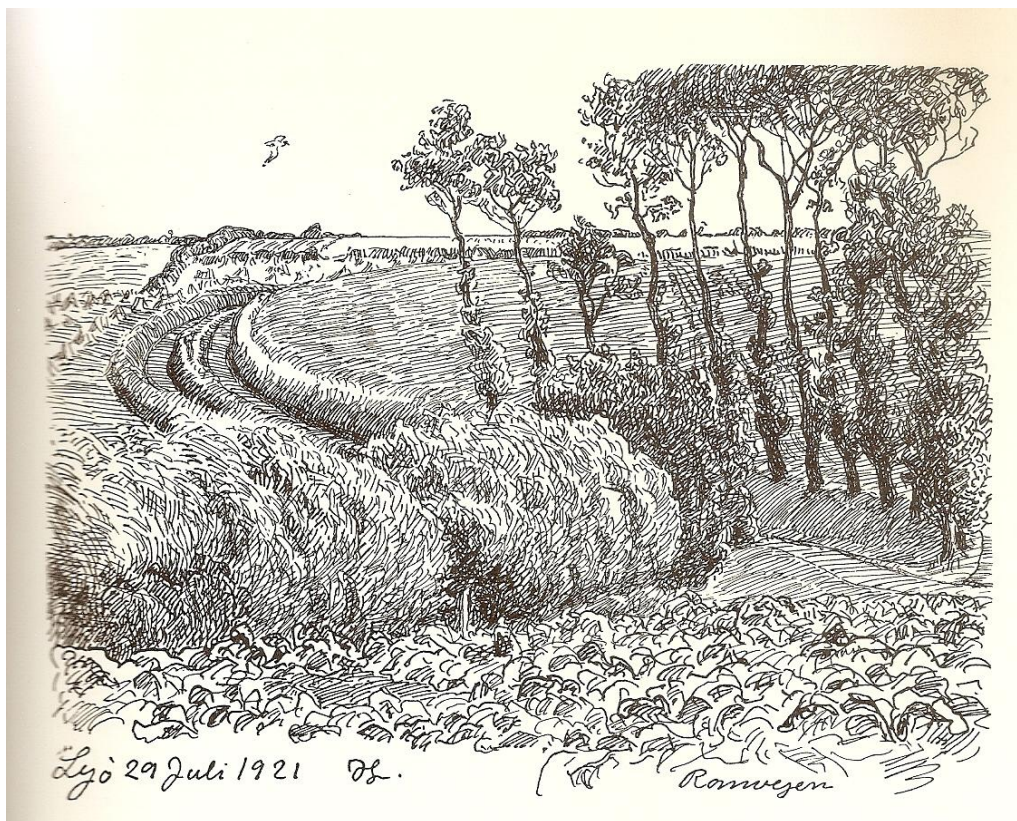
Lyø har inden for mands minde kunnet opvise seksten stengrave. Af disse er nu fire tilbage, den ene med nedvæltet over­ligger.

Lyø

Og inde i byen står uden for Kristian Jensens gård - dette er blot et eksempel - lige over for møllerens have et par ualmindelige store, firkantede stenstøtter, kløvet af overliggeren fra et af øens dyssekamre. En ældre mand, hvis fader i sin tid ejede denne gård, fortalte mig, at han selv som ung karl har været med til sammen med sin fader og sine brødre at kløve overliggeren og slæbe stykkerne herind. Støtterne er, medregnet det stykke, som er nedgravet, godt fem alen lang. Affaldet fra overliggeren og resten af dyssens sten fandt også anvendelse - de blev brugt til stenpikning i kostald og svinesti.

Hvor "Romvejen" slynger sig gennem engdraget syd for byen ligger de to kilder "Ilmekilde" og "Tehullet". Den første har navn af kong Valdemars Ilm, den sidste hedder således, fordi en gammel præst, som engang levede på øen, altid lod hente vand herfra til fremstilling af sin te. Hvilket kunne tyde på, at dens vand er mindre brakt end det øvrige vand på øen. Kilderne er begge klare og rene, men de bruges nu kun til vanding af kvæget. Stensætning der er om dem begge, og om Ilmekilde desuden et lille stakit. Den frodige eng omkring dem har skønne trægrupper og abeliner i række langs vejene.

Romvejen er en af øens mærkelige, dobbeltsporede veje med et stort stendige mellem sporene. Den fører i prægtige slyngninger tværs over dalen og over bakkerne på den modsatte side.

Mere nordefter går dalbunden fra eng over til moseagtigt terræn og ender mod øst i Østersjø.

Går man østpå tværs over begge dalene, passerer man den såkaldte Valdemarskilde, nu kun et elendigt, tilgroet hul, hvoraf knap nok kreaturerne gider drikke, og herfra når man op på det høje, ubenævnte bakkedrag syd for Østersjø. I nærheden af den ligeledes ubenævnte dysse fandt jeg her et lille ensomt og elendigt udflytterhus, malet med den kulør, som bønderne i Østjylland kalder "ansigtsrødt".

Lyø

Allerede på lang afstand så jeg dets ejer stå uden for døren og stirre efter mig - om jeg dog ikke skulle komme derhen. Jeg nærmede mig og gav mig i snak med ham, og med eneboerens trang til åbenhjertighed fortalte han mig om sine mange bekymringer. Han var en lille snavset og bedrøvet mand, indvendig fuld af klager over verden og dens adfærd imod ham. Særlig om vinteren havde han det rent forbandet, sagde han. Her var langt til alverdens ting, og bymændene havde ingen medlidenhed med ham, ingen ville hjælpe ham det mindste. Når der f.eks. var faldet sne, faldt det ikke ind at gi ham en håndsrekning med at kaste vejen. Han var da henvist til alene sammen med sin karl at hente alting på sin ryg inde fra byen. Værst var det, når sneen smeltede og vejen stod i et blevver. Men Gud nåde ham, om han udeblev, når bymændene krævede hans assistance til snekastning på deres veje.

Så hjalp ingen kære mor:

Jeg rådede ham til at blive borte og lade dem leje en mand på hans regning. Ok, det havde ham skam ikke råd til, nej - nu havde man en gang stillet sig uden for samfundet, men desværre ikke længere, end at lovens arm derinde kunne nå ham.

Vejen fra byen til hans hus er omtrent en fjerdingvej lang, så det er forståeligt, at de gode bymænd kvier sig.

Jeg gik af vejen, for at solen kunne skinne på den bedrøvede mand, som jeg ikke kunne hjælpe - i hvert fald ikke i øjeblikket med snekastning og skred op over bakkerne forbi Østersjø. Sydsiden af denne er overordentlig smuk, høje abeliner står i rad på bakkehældet, og imellem deres stammer ser man ud over søen, som i år på grund af tørken har trukket sig langt tilbage fra sine bredder, så den gamle bred adskillige steder ligger i en afstand af henimod hundrede alen fra den nye. Uden tvivl har hele dalen her været et sammenhængende sund ligesom formodentlig den indre, større dalsænkning, som går parallelt med denne. Øen må dengang her have dannet et pragtfuldt landskab med sine store skove ned mod sundenes bredder. Og således må det have set ud på den tid, da kongerne endnu havde det som jagt revier.

Østersjø

Lyø

Et gammelt sagn fortæller, at Lyø's skove er forsvundet på grund af en skippers uforsigtighed. Skipperen havde, før han sejlede hjemmefra, af sin moder fået et bånd med tre knuder på, for at han ved at løse disse kunne skaffe sig fjøelig vind. Den første løste han, da han lettede anker, og fik da jævnt god vind, den anden, da han kom i rum sø, hvor han fik en drivende bølge, men den tredje løste han ved Svendborg, og da kom der en sådan brandstorm, at han selv kuldsejlede og al skoven på Lyø blæste væk.

Lidt sandsynligere lyder den beretning, der går ud på, at skoven blev brændt af lübeckerne under grevefejden. Men det er rimeligere at tro, at det her som andre steder er beboerne selv, der har brugt veddet, her på øen vistnok til fremstilling af myremalm.

Jeg går videre til stranden på østsiden og op over bakkerne på nordsiden af Østersjø, hvor syv - otte mænd og kvinder er på høstarbejde i en bygmark. Jeg synes, at jeg skulle kende manden, som gik forrest i rækken, og nærmede mig.

"Men det er jo Friis" råbte han glædestrålende, da han så mig. Da jeg endnu ikke helt kendte ham, sagde han: "Det er manden med det store bord", Rigtigt, det var hos ham, jeg havde set kong Valdemars bord.

Ved skårets ende kom han hen til mig, og i den følgende samtale udbrød han i jammerklager - ligesom bønder ved enhver lejlighed - over landmandens trælsomme og utaknemlige lod med slid fra morgen til aften året rundt uden at det indbringer noget. Men et polisk smil på hans røde, joviale ansigt, hvor lyse piggede skægstubbe stod som svinebørster på kinder og hage, modsagde hele tiden hans ord.

"Og så skatterne" sagde han, "man udplyndrer os til sidst lige til skjorten"

"Ja" sagde jeg til skælmen, "det har De sågu ret i, bønderne er spændt hårdt for med skatter".

"Ja, de udrydder standen" forsikrede han. "Nej embedsmændene, de har gode dage hele året igennem. Det skulle man ha` studeret til"

Lyø

Jeg gratulerede han dog til, at han ikke havde "studeret til embedsmand", og fortalte, at disse og andre borgere inde i byerne af en halv snes tusind i årsindtægt må punge ud med ca. 2.000 i skat.

"Ne-nej, må de virkelig?" svarede han, "det glæder mig minsandten at høre".

Jeg rådede ham til at opgive landmandslivet, sælge kong Valdemars bord, flytte til byen og leve af renterne.

"Ja, det var et godt råd," sagde han. "Men mindre en 50.000 kunne jeg jo ikke godt ta` for den genstand - man har jo dog ligesom en slags renovation i liver. Og hvad forslår så det endda. For mere end 4% får man vel ikke for sine penge - medmindre man spekulerer med dem".

"Sæt dem i Thurø bank", foreslog jeg. Den var just i de dage gået fallit.

"Hør", sagde han, "nu skal jeg sige Dem min mening. Selv om vi to gik og snakkede sammen en hiel daw, så kunne vi dog vist alligevel ikke få bildt hinanden ret meget ind".

Vi tager afsked med hinanden og han vender tilbage og glider atter ind i rækken af høstfolk, som har stået og ventet og smilende lyttet til vor samtale.

Han løfter leen, det samme gør de tre karle - og i næste øjeblik bevæger de sig med pigerne imellem sig langsomt langs skåret rend gennem den lave, hvidgule byg, over den vide mark, der skråner ned mod havet. Derved ligger stranden med de store kampesten, der gløder i den lave eftermiddagssol som jern, okker og mønje, og bag dette det ultramarinblå hav, dækket af små sejlere med røde og gule sejl.

Jeg hører rytmen af de syngende leer, når de med et dybt grut går igennem stråene i det brede skår - omtrent den samme frodige lyd, som når en ko tygger. Jeg ser denne levende linje fjerne sig den skyder sig langsomt, som et sammenhængende legeme, et utålmodigt tusindben, ned mod stranden, mens den skygger falder blødt over det gyldne korn.

Hvor marken møder stranden ser jeg dem standse og holde et kort hvil, mens mændene stryger leerne - denne velsignede lyd, så kommer vandringsen med leerne på nakken tilbage til skårets begyndelse, og så alt forfra.

Og jeg tænker på embedsmanden ind i byen.

Lærer Askhom, som har været på øen i fireog tyve år, har fortalt mig følgende:

Den eneste virkelig fattige mand på øen holdt forleden sølvbryllup. Bryllupsfesten, hvortil var indbudt to hundrede gæster, holdtes på byens hotel. Sølvbrudgommen, der var fisker, leverede til festmåltidet 50 kg. rødspætter, som han selv havde fanget, og desuden 50 kg. ål, som han havde købt af en anden fisker. Manden og konen henvendte sig nu til forskellige af de indbudte og fik dem til at tage en spandfuld rødspætter eller ål hjem til stegning eller kogning og levere dem færdigtilberedte til festdagen. Unge piger pyntede lokalets vægge og borde med løv og blomster, og alle de to hundrede gæster stod i øvrigt hinanden bi for at gøre det hele så smukt som muligt.

Festen forløb fortrinligt, skønt man kun drak afholdsøl til maden, og dansen gik til den lyse morgen.

Lyø

Gaver var strømmet ind til parret fra alle sider, gulvtæpper, møbler og andre genstande - så at sølvbruden efter festen regnede ud, at når alle udgifter var dækket og man regnede gaverne som indtægt efter deres pengeværdi, så havde hun og manden tjent 200 kr. på gildet.

Lykkelige Ø.

Men også dette Arkadien har sin plage. Her findes endnu en god portion overtro på stedet, dog naturligvis fortrinsvis blandt gamle folk.

Et smukt epitafium i Lyø Kirke bærer et maleri, forestillende en af øens gamle præster sammen med sin hustru og omgivet af en børneflokk, der som en uendelig perlerad løber ud fra deres ophav til begge sider. Børnene er alle malet efter samme skabelon, ansigterne er fuldkommen ens, alderen ens - kun størrelsen er forskellige, her er intet forsøg på individualisering. Men præsten og hans kone er ypperlige, det er et par personligheder, som der åbenbart er gjort fortrinlig rede for, og de er udmærket malet. Man glemmer ikke disse to ansigter, når man en gang har set dem. Han er ca. halvtredsårig mand med et smukt og kraftigt, noget brutalt ansigt, omgivet af svært, mørkebrunt hår og skæg. Hu er noget yngre, med et determineret udtryk i et langt, bidsk ansigt - og snerpet, trods den række dokumenter for lejlighedsvis oplagthed til skæmt, der garderer hende til begge sider.

Manden er den bekendte præst Søffren Jensen, kaldet Søren Skræphat, som døde i embedet her på øen i året 1680. Oprindelig var han rektor i Rudkøbing og forlod denne stilling "med de bedste vidnesbyrd" Det var dog ikke med de bedste vidnesbyrd, han døde som Lyø's præst.

Rasmussen Søkilde fortæller, at han var en begavet og meget belæst mand, en dygtig og energisk bonde, som selv gik med til arbejdet i marken, selv rejste stengærde omkring sin grund. Han byggede præstegården op fra ny, og ved hans iver og omsorg blev kirken restaureret og fik i store træk den skikkelse, som den har endnu. Men han var en yderst stridbar person, som hårdnakket stod på det, han kaldte sin ret, og som uophørligt lå i strid med sine sognebørn, endogså med sin egen søn, som skulle arve embedet efter ham. Hidsig og opfarende var han og gik ikke af vejen for et håndgemæng, når de bød sig.

Lyø

Engang slog han på åben gade en gårdsmandskone et hul i hovedet, så blodet flød, hvorfor "den overfusende præst" blev stævnet for øens birketing. I en heftig strid med sin søn truede denne ham med, at han som hans efterfølger i kaldet nok skulle ha' ham i venlig erindring når han engang skulle holde ligtaalen over ham. Til gengæld lovede præsten, at han lejlighedsvis ville skyde sønnen.

Hans søn kom virkelig til at holde ligtaalen over ham, "men" siger forfatteren, "om han tog sin tekst af Bibelen eller af tingbogen vides ikke".

Den historie, som har gjort ham populær på øen lige til vore dage, har jeg hørt fortalt på øen således: I en strid med en anden mand om ejendomsretten til en engstrækning tilsvor han sig retten over denne på følgende måde. Han fyldte hemmeligt bunden af sin lange støvler med jord fra sin have, tak støvlerne på. og således stående på den omstridte eng svor han med tre oprakte fingre, at den jord, hvorpå han stod, var hans retsmæssige ejendom. Således kom han i besiddelse af engen. Men siden sin død og til den dag i dag (1921) har han spøgt på det sted, hvor han svor den ravgale ed. Mange, især gamle folk, har mødt ham derude. Han er med tiden blevet et skikkelig gammelt spøgelse, der ikke gør en kat fortræd. Men han har den sære vane, at han helst færdes med sit hoved under armen, hvad der skal se væmmeligt ud. Måske vil man deri se en følge af, at han også i levende live var en excentrisk person, men snarere kan man vel tro, at dette er hans ejendommelige måde at skamme sig på. Hans kone var efter billedet at dømme en drage, og nogen idyl har der næppe været omkring ham i levende live. Men nu har han jo egentlig fået det ganske rart - en gammel, stilfærdig mand, der går i al fredsommelighed med hovedet under armen og spørger på den ensomme eng.

I Rasmussen Søskildes beskrivelse af Lyø fra 1875 finder man følgende: "overtroen har slaaet sin dybe rod i Befolkningen, dybere og stærkere end maaske noget andet sted i Landet. Endnu har man Sagn om Hexe og Hexeri, Spøgeri og meget andet. Men at især Troen paa Hexeri har været meget stærk, derom vidner den 200 Aar gamle Tingbog fra Lyø Birk.

Det er rigtigt, at de gamle tingbøger beretter forfærdelige ting om hekseforfølgelse og afstraffelse herovre. En kone bliver henrettet sammen med sin søn, han bliver hængt og hun brændt ude på Revet på øens nordvestende. En stenhob, som bærer navnet "Galgestenen", betegner endnu stedet hvor galgen stod, og pladsen, hvor familiens hus lå hedder "Lonmandshøjen".

En pige påstår, at hendes moster har beskyldt hende for at være "ellevild" og have fået tolv børn med Ellekongen. Mosteren har desuden slået hende med en sot, fordi hun ikke ville i tjeneste hos hende, og sygdommen varede i femten år.

I 1663 anklager en mand, Rasmus Clausen, konen, Kirsten Pedersdatter, for trolddom. Hun tilstår, at hun giver sig af med signen og målen og forstår sig på disse kunsters udøvelse. Desuden kan hun stille bold og læse for rosen og bugbid (!). Hun tilstår at have "taget Rasmus Clausens Helbred fra ham" og siden "lagt sin Arm paa ham og flyet ham hans helbred igen". Rasmus svor med hånden på tingbogen, og Kirsten blev af femten kirkenævninger dømt til "at have sin Boelslod forbrudt og rømme Danmark, Norge og begge Fyrstendømmer".

Og således videre i en uendelighed.

Lyø

Men man behøver ikke at ty til de gamle retsdokumenter for at konstatere overtroen hos Lyøboerne. Fra dens rod skyder skønne blomster den dag i dag (1921), alle øerne heromkring er omtrent lige stærkt befængt dermed, ja på så godt som alle småøerne i Svendborg amt og på dele af det sydfynske "fastland" florerer overtroen endnu kraftigt. Her findes folk, som har "onde øjne" og som man for enhver pris undgår at have nogen forbindelse med, veritable hekse og troldmænd, som med et eneste blik kan gøre ulykker på folk og kreaturer.

Sådanne personer er mærkede, og der findes flere af dem rundt omkring. Man kan tænke sig, hvad det vil sige i et samfund på undertiden kun et par hundrede individer.

En ung, smuk kvinde på Lyø er fra en landsby på Fyn, hvor hendes moder var heks. Datteren, der fra ganske ung har haft samme ry på sig, kom som femten-skestenårig i tjeneste hos en gårdmand, som var en nær slægtning af hende, på en ganske lille ø i nabolaget. Efter hendes ankomst dertil udbrød der engang sygdom blandt gårdens kreaturer og denne plage ophørte først, da man fik hende bort fra øen. Hun rejste til Lyø, og her blev hun senere gift med en udmærket gårdmand. Men næppe rykkede hun ind i dennes hjem, før kvæget i nabogården blev befængt med alle mulige plager og bl.a. alle svinene døde. Den hårdt ramte nabo søgte råd hos en venligsindet "klog mand" på Avernakø og sygdommens årsag blev omgående konstateret. Men nu til dags brænder man jo ikke hekse.

Jeg var så heldig en dag at møde denne unge kvinde. Uden dengang at ane noget om det ry, hun har, blev jeg grebet ved det fremmedartede præg, der var over hele hendes fremtoning. Hun var ikke af Lyø race. Der var en udpræget mørk type med sort hår og gyldenbrun hud, som var mat og smuk. Og hendes øjne, som var dybe og mørke med en underlig, flakkende glød, ja - de var meget farlige. Også jeg veg for dem. Men jeg sagde til mig selv, at langt snarere skulle man stå - som Carl den Tolvte:

Han kunde icke vika
Blott falla kunde han.

De overnaturlige evner er i høj grad arvelige og græsser ofte i flere slægtled. På Avernakø findes således endnu efterkommere af et gammelt dynasti, som er frygtet i vide kredse.

Troen på Cyprianus er endnu stærkt. Da nuværende lærer Askholm i Lyø skole en dag sad i sit arbejdsværelse med et værk om kileindskrifter fra Ninive opslået foran sig, trådte en gammel mand fra byen ind ad døren. I bogen findes reproduktioner i sort efter kileindskrifterne, de manglende steder i teksten er udfyldte med bogstaver i rød farve. Askholm løftede bogen op foran den gamles ansigt og spurgte, om han kunne se, hvad det var. Den gamle blev ligbleg, svarede ikke et ord, men veg baglæns hen imod døren og forsvandt ud af denne - til lærerens store forundring. Først bagefter gik det op for ham, at den gamle havde troet at stå over for den skinbarlige Cyprianus. Men der har aldrig siden været vekslet et ord mellem dem om sagen.

Ved en stor sten som lå halvt begravet ved kanten af Holtevejen tæt uden for byen, spøgede det til for ganske nylig fælt. En gammel mand kom hjem en aften efter at have passeret stedet og var syg af skræk. Til lærer Askholm, som var til stede, sagde han, at han ville ønske, at aldrig noget andet menneske skulle få at se, hvad han havde set den aften. Han døde få dage efter uden at være kommet til hæfterne.

Lyø

Om den samme sten sagde læreren engang senere i spøg til nogle unge karle, at det dog måske ville være til gavn for vejfreden, om den blev fjernet. Nogle få dage senere var stenen, der var stor og svær, i hemmelighed blevet løftet op af sit hul, slået i stumper og fjernet. Det hjalp.

Ligesom i Nordjylland landsbyen Als beboere i sin tid rejste en retssag mod rotterne på Rothomene i Limfjorden og efter herredsfoged Thestrups beskrivelse i året 1711 lod udfærdige en lovformelig stævning imod dem, som blev oplæst tre gange, hvorefter de opfordredes til at forlade øen og forsvinde i Kattegat, således har også Lyø haft sin rotteproces, men det så sent som i begyndelsen af det nittende århundrede.

I foråret 1805 formerede de sorte rotter (vandrotter) sig så stærkt, at de trodsede alle de hunde og katte, man indforskrev fra Fyn for at udrydde dem. De optrådte efter præstens opgivelser i millionvis. Ved denne lejlighed viste sig ligeledes "den brune mus eller dragemus (?). Midt under beboernes mismod meldte sig en af de såkaldte rottemænd, en husmand fra Ebberup ved Assens, som tilbød at skaffe rotterne bort, når man ville give ham 100 rdlr., hvilket tilbud naturligvis blev modtaget med henrykkelse. Rottemanden anordnede da, at rotterne skulle stævnes, og at man tillige skulle skaffe en prokurator til forsvarer for dem. Der blev nu foranstaltet tre stævninger til Holstenshus birketing, som skulle forkyndes for rotterne ved hver mands bopæl på øen og på enhver jordlod. Men næppe havde man fået den første stævning forkyndt, før øvrigheden lagde sig imellem og forpurrede sagen.

Efter at have huseret slemt på øen et par år forsvandt rotterne af sig selv.

Er denne forsvinden virkningerne af den ene stævning, er det skade, at sagen ikke fik lov at gå sin gang. Thi den afbrudte kur virkede ikke ret længe, og rotterne vendte i årenes løb tilbage til øen, selv om de ikke tilnærmelsesvis findes i så stor mængde som i Drejø sogn eller på Bjørnø.

Her, som på enkelte af de andre småøer, er den brune rotte undertiden indvandret med skibe, men er kort tid efter atter forsvundet. En enkelt blev for nylig fundet her, syg og elendig, og man kunne myrde den, uden at den gjorde forsøg på at undslippe. Den har måske været glad til.

Her findes på øen hverken rovdyr eller muldvarpe, men der i mod en stor mængde pindsvin. Man kalder den "pindhunde" og påstår, at de er afvigende fra andre pindsvin ved snudens form. Da imidlertid først for halvtreds år siden er indført hertil fra Ærø, er det usandsynligt, at de i det korte tidsrum har kunnet anlægge den karakteristiske lyøprofil.

Som et kuriosum skal det nævnes, at her i mange år ingen agerhøns har været på øen, men derimod en del fasaner, hvis antal er i stadig stigning. Af harer findes her endnu nogle få, men dem vil den ny jagtlov nok få bugt med i løbet af et årstid eller to.

I gamle dage var sælhunden en stor plage for lyøfiskerne, og de lød derfor gerne kohornets tuden, når det kaldte mandfolkene til samlet jagt på isen.

Af fugle så vi på øen ikke mindre end tooghalvtreds arter. Blandt vadefuglene, hvoraf fandtes de fleste af vore almindelige arter, sås den krumnæbbede ryle, kobbersneppen, strandbrokfuglen og begge arter af regnspove. På vandet sås liggende nogle gravgæs, en del edderfugle og enkelte skalleslugere, og langs stranden sås daglig havmågen, svartbagmågen, stormmågen og hættemågen samt to terne arter. Inde over øen forekom en enkelt gang både tårnfalk og lærkefalk.

Lyø

Umådelige hærskere af den almindelige spurv hjemsøgte øens kornmarker og myldrede overalt, hvor man kom. Stenpikkeren var almindelig rundt om på øen, skovspurven fandtes i landsbyen, hvor ligeledes gærdesmutten sås meget hyppigt. Af sangere var her solsorter i mængde og ikke få drosler, ja endogså bastarnattergalen hørtes af og til.

Som et umådeligt særsyn skal det nævnes, at øen har en storkefamilie. Den har til huse på præstegården og består af de to gamle og fire unger. Det er tredje gang, at vi på vor rejse i løbet af henimod et fjerdingår har set en stork. De to første gange var på Langeland. Denne pragtfulde fugl er i rivende tilbagegang overalt i landet, den følger i så henseende kæmpehøjen, sammen med hvilken den i sin tid prægede det gamle, ideale danske landskab. Nu er de snart udryddede, højen ved nedrivning, storken ved beskydning under forårs og efterårstrækket over Europa. I stedet har vi fået flyvemaskinen og de elektriske højspændingsmaster.

Mens vi har ligget under Lyø er sommeren gået på hæld.

Blot nogle få augstdage har vist os, at vi må være beredt på efterår, allerede er høstens kølige morgener og brogede solnedgangsfarver begyndt at varsle dets komme.

Endnu kan om nætterne et forsinket tordenvejr gå og dundre derude i syd og øst og med vældige glimt oplyse landet, så nære og fjerne øer står med sorte silhuetter mod den fosforlysende himmel. Men det blæser koldt ud under skyen, og vandet går i svære dønninger langs kystens sten. Det er ikke længere den forjættede sommertorden, svanger med grøde og befrielse, det er en opløsningens musik, forstemte pauker, der drøner og overdøver alle blide instrumenter. Snart vil alle violiner og oboer gå ind til den store pause og efterårets blæsere sætte sig ved de høje sky-pulte. Og blot kornmodsglimtene er tilbage som minder om sommeren, der gik.

En morgen vågner vi alle om bord før solopgang ved den høje syngen i riggen, der betyder kuling, og bådens stærke slingren fortæller os, at blæsten står ind mod land. Vi tørner ud og ser, at det er en nordøststorm, der er i anmarch, og da vi ligger her på syv favne, står der allerede en svær sø.

Det gælder om at komme væk i en fart.

Da vi ville tage ankeret, havde det bidt sig så fast i bunden, at vi næsten ikke kunne få det løs. I den voldsomme slingerage, hvor skuden hoppede, som var den betalt for det, totnede kæden voldsomt for hvert hop og var lige ved at rive armene af os, fingrene var i stadig fare for at blive klemmt mellem kæden og lønningen. Men endelig gik det da, og vi dampede norden om revet og lagde os i læet under vestsiden af øen.

Da det dagedes, så vi at vi lå under en højst besynderlig kyst. Den mindede mig, blot i langt mindre format, i høj grad om "bastionerne" på østsiden af Store Koldeweyø i Grønland. Vi roede derind og så, at kysten, hvis klinter her når en højde på fire - fem meter, er delt af ganske regelmæssig fordybninger, som er brede foroven og ganske smalle nedefter, medens fremspringene imellem dem omvendt er skarpe foroven og breder sig ned ad til. Klinten, som overalt er græsbevokset, går mod syd over i almindelig, men ret stejl klintformation, samtidig med at den tiltager i højde. Mod nord bliver den derimod hurtigt lav og uregelmæssig i delingen. Strækningen med "bastionerne" er omtrent 300 m. lang. Fra midten af den ene bastionernes toppe til den anden er der en afstand på 9 - 10 m. Højden er som nævnt ca. 4 - 5 m. og

Lyø

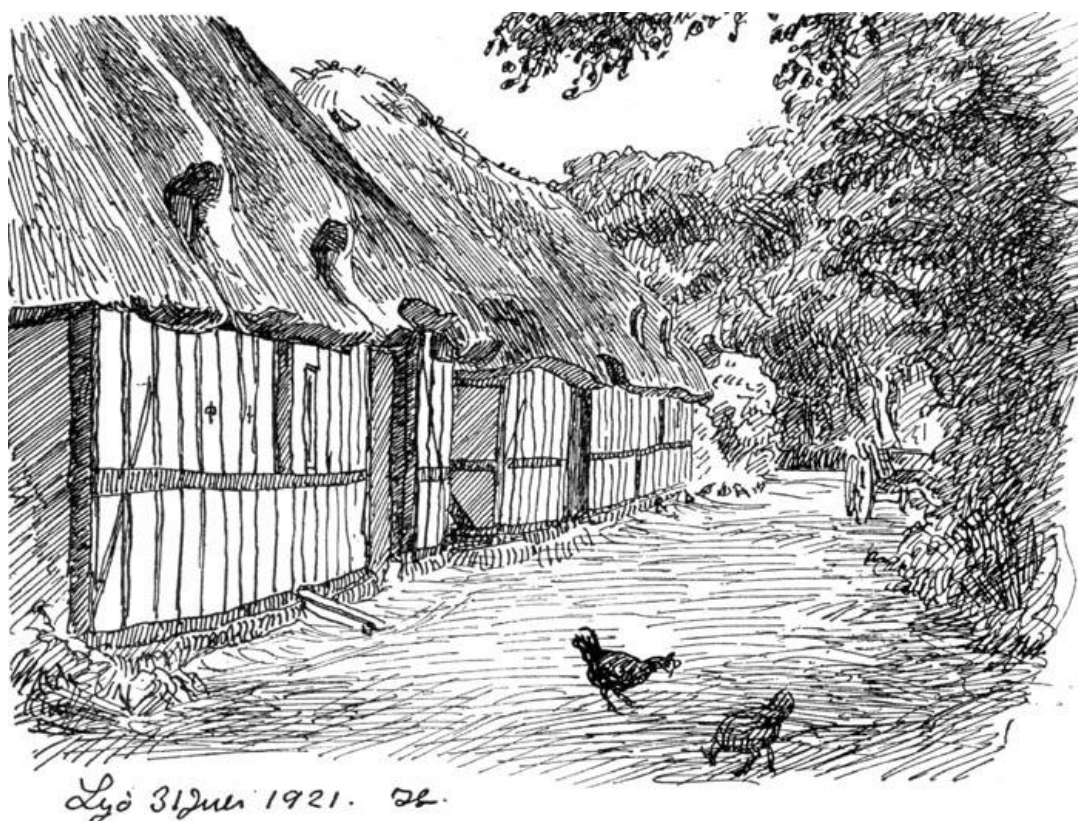
indskæringernes dybde hen i mod 10 m. Uden for skrænten er forstranden kun 10 - 12 m. bred og dækket af mindre rullesten, der i havstokken ender i ren sandbund.

Især set udefra vandet danner denne kyst et højst mærkværdigt skue, og så regelmæssige er disse formationer, at man ved første syn af dem uvilkårligt må tro, at det er menneskeværk.

Det er det fænomen, som geologerne meget betegnende kalder næser og som fremkommer ved, at lodret delte jordlag har lagt sig på hæld - omtrent som hvis man lægger en mængde cigarkasser ved siden af hinanden på højkant og derefter giver dem alle en hældning til samme side, således at deres ene, skarpe kant reger til vejrs.

Imod nord går landet her over i de jævne marker og strandenge, som indrammer Vestersjø. Denne er nu en samling større og mindre laguner med maget brakt vand, her findes kun få søfugle, og vegetationen frembyder intet iøjefaldende ud over den sædvanligste strandflora. Landskabet minder meget om de flade strækninger ved "Drejet" på Drejø, men er en hel del frodigere.

Da vi om aftenen vadede ud til jollen, som hentede os, føltes vandet koldt, så det sved om benene. Og i vest gik solen ned under en irgrøn himmel med tykke, mørke skyer, som varslede storm. Det er ved at blive efterår - og vi er først lige trådt ind i august.

Lyø

Lyø

Hus på Lyø